

Vær beredt - uansett

Å rense takrenner og avløp kan redde deg fra økonomisk ruin, og enkel kunnskap om førstehjelp og om hvordan du skal handle i en kritisk situasjon, kan redde liv. Katastroforebygging er helt nødvendig, både i dagens og i framtidens klima.

ILAN KELMAN

forsker, CICERO Senter for klimaforskning
(ilan.kelman@cicero.uio.no)

Trærne mister bladene sine på høsten. Løvet kan tette sluk og avløp og føre til lokal flom når det regner – også i helt vanlig regnvær. Noen få centimeter med vann høres kanskje ikke mye ut, men dette vannet kan likevel forårsake skader for hundretusener av kroner, dersom det kommer inn i bygninger. Dette er et eksempel på lokal katastroforebygging – å fjerne løv og avfall fra grøfter, sluk, avløp og fortau.

På fagspråket kalles det «Disaster Risk Reduction», et felt som også omfatter tilpasning til klimaendringene.

Ifølge FN er forebygging av skader ved katastrofer en «systematisk innsats for å analysere og håndtere de faktorene som fører til katastrofer». Det innebærer å gjøre mennesker mindre utsatt for farer, å redusere sårbarhet, å sørge for klok forvaltning av land og miljø og å sørge for at folk er forberedt på potensielt farlige hendelser. Eller som FN-kontoret for katastroforebygging (UNISDR) sier: «Det finnes ingen naturlige katastrofer, kun naturlige farer».

Dette gjelder både i fattige og i rike land.

Bebyggelse i skredutsatte områder kan være katastrofalt, enten det er slumbebyggelse i Rio eller moderne rekkehusbebyggelse i en norsk forstad.

I Norge vil klimaendringene sannsynligvis føre til mer nedbør i framtiden, og dermed også til flom, dersom det ikke gjennomføres tilstrekkelige tiltak. Ingen kan gardere seg hundre prosent mot naturkreftene. Men samfunnet kan gjøre noe for å begrense risikoen for at hendelser blir katastrofale.

På statlig nivå gjøres dette ved lover og reguleringer, som å innføre byggestandarder som sikrer bygninger mot de mektige kreftene som utløses av for eksempel skred eller flom. Eller ved arealplanlegging, hvor det etableres hensynssoner der utbygging tillates, men frarådes på grunn av faren for naturskade. I Norge må det ved nye utbygginger også gjennomføres risiko- og sårbarhetsanalyser for å kartlegge mulige naturulykker og måter å takle disse på.

I Norge har mange tillit til at myndighetene stenger skredutsatte veier og at Statens naturskadefond dekker

skader etter naturkatastrofer. Selv om denne tilliten er velbegrunnet, kan for høy tillit gi en kunstig trygghetsfølelse ved at vi stoler på at andre mennesker har analysert risiko og gjennomført tiltak for å redusere sårbarhet. Skal vi forebygge katastrofer, må vi alle gå sammen om å ta ansvar for oss selv og området vi lever i, og ikke bare stole på at myndighetene har gjennomført tilstrekkelige tiltak.

På individ- og lokalnivå kan alle bidra. Eksempel med løv og avfall viser at du kan spare store summer på å tenke på konsekvensene av et skybrudd. Lærer du deg førstehjelp, kan du også redde liv. Førstehjelp er enkelt og morsomt å lære, og det er enkelt å sørge for å ha nødvendig utstyr for hånden. Og førstehjelp er nyttig for å hjelpe andre uten å utsette seg selv for fare. Det å lære førstehjelp gir dessuten kunnskap som gjør det mulig å gjenkjenne farer og sårbarhet før en katastrofe inntreffer. Dermed kan vi også handle forebyggende.

Kunnskap om katastroforebygging vil skape et tryggere samfunn, som vil kunne håndtere både klimaendringer og andre farer på en bedre måte

Å forebygge naturkatastrofer er en del av tilpasningen til et framtidig klima. Men arbeidet må starte i dag. For selv om framtidens stormer skulle bli heftigere og hyppigere, kan vi allerede nå gjennomføre tiltak som gjør at stormene ikke gjør større skade. Det innebærer blant annet å ikke bygge hus i soner som kan komme til å bli flomområder i framtiden, å bruke fersk- og saltvannsavstøtende maling og å dimensjonere kloakken i forhold til framtidens nedbør. Varslingssystemer og forsikring er andre midler til å begrense skadeomfanget av naturlige hendelser.

Likvel, det er ofte opp til hver enkelt å ta vare på egen

LØV. Enkle tiltak som å rensa takrenna kan spare deg for store utgifter.

Caribb/Flickr

eiendom, å kjøpe forsikring eller å lytte til advarsler. Ikke alle er i stand til dette. Alle har ikke råd til å bygge om hjemmene sine eller til å kjøpe dekkende forsikring. Det er ikke bare et økonomisk spørsmål: eldre og bevegelseshemmede kan ikke nødvendigvis uten videre evakuere arbeidsplassene eller hjemmene sine i en krisesituasjon. Når vi hører om hvilke valg og muligheter vi har til å redusere risiko, er det viktig å undersøke nærmere hva som ligger i disse ordene.

Akkurat dette siste punktet handler verken om ekstremvær eller klimaendringer. Det handler om hvordan et

samfunn fatter avgjørelser om, hvordan makt og midler fordeles og om hvorvidt de som trenger hjelp, faktisk får hjelp. Innenfor feltet Disaster Risk Reduction er det gjort flere erfaringer som er direkte relevante for klimafeltet. Kunnskap om katastrofeforebygging vil skape et tryggere samfunn, som vil kunne håndtere både klimaendringer og andre farer på en bedre måte.

OVERSATT TIL NORSK OG BEARBEIDET AV EILIF URSIN REED